

3. SIRONI A., RESTI A.. (2007): Risk management and shareholders' value in banking. From Risk Management Models to Capital Allocation Policies, John Wiley & Sons, West Sussex, England.
4. CHARNES, A., COOPER, W., RHODES, E. (1978) Measuring the efficiency of decision making units. *European Journal of Operational Research*, vol. 2, p. 429-444.
5. GLASSERMAN P. (2003): Monte Carlo methods in financial engineering. Springer, New York, USA

SUBVENȚIONAREA PRODUCȚIEI AGRICOLE ÎN REPUBLICA MOLDOVA ȘI ÎN UNELE ȚĂRI ALE UE

TOMIȚA Petru

Universitatea Agrară de Stat din Moldova

Summary. Agriculture represents the branch of material production which has as study object plant and animal breeding in order to obtain certain food products and raw materials. Traditionally, for the Republic of Moldova, agriculture continues to be the main support of our economics recording a percentage of 12,3% of GDP, 60% of exports and 40% of country's active economic population.

The subsidies in agriculture represent an absolutely necessary help for the development of agriculture and simultaneously, a means to attract investments in this field, making it more attractive and motivating the people to work in this economic sector.

This article presents the analysis of problems connected with subsidization of agriculture in some European countries.

Key words: Common Agricultural Policy, Financial Support, Fund, Investments, Subsidies.

INTRODUCERE

Agricultura reprezintă ramura producției materiale care are ca obiect cultura plantelor și creșterea animalelor în vederea obținerii unor produse alimentare și a unor materii prime. Tradițional pentru Republica Moldova, agricultura continuă să fie sectorul de bază al economiei cu o cotă de 12,3% în PIB, 60% din exporturi și 40% din populația economic activă a țării.

Subvenționarea agriculturii este un ajutor absolut necesar dezvoltării agriculturii și totodată un mijloc de atragere a investițiilor în acest domeniu, făcându-l mai atractiv, motivând populația să muncească în acest sector al economiei. Totuși, acordarea fondurilor de subvenționare necesită utilizarea lor rațională și monitorizarea eficienței utilizării acestor bani, pentru a evita escrocheriile, schemele frauduloase și abuzurile. Dată fiind importanța sectorului agrar pentru economia națională, perfecționarea sistemului de subvenționare în agricultură este în vizorul permanent al statului; eficientizarea acestuia reprezentând un instrument important în vederea promovării creșterii economice și reducerii sărăciei în mediul rural.

MATERIAL ȘI METODĂ

Rezultatele studiului au fost obținute în baza actelor normative ale R.Moldova, datelor Biroului Național de Statistică, Eurostatului, publicațiilor specifice temei abordate, altor surse de informații consacrate problemelor de subvenționare a producției agricole.

Metodele de bază ale cercetării sunt analiza și sinteza, comparațiile economice și metodele statistice.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Astfel, dacă în faza incipientă, domeniile de suport se limitau la stimularea creditării, subvenționarea lucrărilor agricole și crearea stațiilor tehnologice de mașini, atunci, începând cu anul 2006, acestea s-au extins asupra înființării plantațiilor pomicele, susținerii sectorului zootehnic, subvenționării asigurării de riscuri în agricultură, compensării TVA la realizarea pe teritoriul țării a producției agricole de fabricație proprie și procurarea produselor de uz fitosanitar și fertilizanți, subvenționării producătorilor sfeclei de zahăr și a producătorilor de tutun, iar începând cu anul 2007, Fondul a fost suplinit cu domenii completamente noi pentru suport financiar din partea statului, precum: susținerea promovării și dezvoltării agriculturii ecologice, încurajarea dezvoltării nukului,

stimularea investițiilor în procurarea de tehnică și utilaj agricol, etc. Totodată, sursele aferente subvenționării producătorilor agricoli în anul 2008, au vizat preponderent aspectele investiționale, suplimentate prin introducerea unui compartiment complex, ca: stimularea investițiilor în procurarea de echipament și utilaj pentru întreprinderile mici și mijlocii de procesare, uscare și congelare a fructelor și legumelor, casele de ambalare și frigidere - menite să dezvolte avantajele competitive ale sectorului agrar și integrarea acestuia în sistemul comercial internațional. Pentru anul 2013 Fondul de subvenționare al R. Moldova constituie 400 mln lei, ceea ce raportat la suprafața totală a exploatațiilor agricole de 2241 mii ha, reprezintă o rată de subvenționare de circa 200 lei la ha. (6, 9)

În ultimul deceniu s-a schimbat, de asemenea, și structura producției agricole. În comparație cu situația de la începutul anilor 90, în ultimul timp au crescut suprafețele ocupate de culturile a căror producere necesită un minimum de resurse, cu piețe garantate de desfacere (grâu, porumb, floarea-soarelui), iar suprafețele ocupate de culturile intensive (tutun, legume) au scăzut.

Lipsa resurselor financiare reprezintă una din principalele probleme pentru majoritatea întreprinderilor agricole. Aceasta se referă și la întreprinderile de prelucrare a produselor agricole, care tind spre modernizare și restructurare. Creditele acordate sectorului agricol din R. Moldova provin, în mare parte, din doua surse de creditare rurală: băncile comerciale și instituțiile financiare nebankare. O a treia sursă o reprezintă agențiile donatoare străine, care joacă un rol deosebit de important în dezvoltarea economiei naționale. Un număr mare de finanțatori internaționali și de organizații donatoare, cum ar fi USAID, TACIS, SIDA, IFAD, DFID, Fundația Soros, organizații din Japonia, Polonia și Olanda, și-au sporit recent eforturile în a sprijini activitățile agricole, inclusiv prin investiții, granturi, împrumuturi cu rata redusă a dobânzii și garanții bancare, prin asistență tehnică.

Comparativ cu alte țări, programele de asistență a agriculturii în Republica Moldova sunt destul de modeste. Statul sprijină agricultura pe două căi:

- a) prin subvenții bănești din buget;
- b) prin suport nemonetar.

În ultimii ani, subvențiile bugetare pentru agricultură n-au depășit 3% din totalul cheltuielilor bugetare ale statului. Partea cea mai mare a acestor cheltuieli revine Fondului de subvenționare și stimulare a creditării agenților economici din agricultură. Restul mijloacelor sunt orientate spre finanțarea parțială a unor activități de producție, pentru implementarea proiectelor agricole, a instituțiilor de cercetări științifice și de învățământ, a structurilor de stat. Partea principală a suportului nemonetar al agriculturii, acordat agenților economici de către stat sub formă de reduceri/scutiri de taxe, este menită să elimine consecințele calamităților naturale.

Republica Moldova, în calitate sa de membru al OMC, are obligația să limiteze volumul subvențiilor. Subvenționarea exporturilor este interzisă.

Acestea sunt principalele caracteristici ale agriculturii R. Moldova, însă în ceea ce privește politica agricolă a Uniunii Europene, cunoscută și sub numele de *politica agricolă comună*, aceasta garantează menținerea unui echilibru între producția alimentară europeană și dezvoltarea economică viabilă a comunităților rurale, pe de o parte și măsurile de protecție a mediului vizând combaterea schimbărilor climatice, gospodărirea apelor, bioenergia și diversitatea, pe de altă parte. În urmă cu 50 de ani, politica agricolă a UE pune accentul pe furnizarea unor cantități suficiente de alimente pentru o Europă care traversase un deceniu de lipsuri cauzate de războaie. Pentru aceasta, se apela la subvenționarea producției și susținerea prețurilor prin cumpărarea surplusurilor de la fermieri. Toate aceste metode sunt de domeniul trecutului. Astăzi, politica UE își propune să le ofere tuturor producătorilor de alimente (de la agricultori și crescători de animale până la producători de produse lactate, fructe, legume sau vin) posibilitatea:

- de a produce cantități suficiente de hrană sigură și de calitate pentru consumatorii europeni;
- de a aduce o contribuție substanțială la diversificarea activităților economice;
- de a respecta standarde foarte înalte în materie de protecție a mediului și bunăstare a animalelor.

Cel mai mare importator de produse alimentare din lume și cea mai mare piață de desfacere a produselor alimentare provenind din țările în curs de dezvoltare, UE și-a reformat, recent, sistemele de sprijin, astfel încât subvențiile pentru exporturile agricole să fie mai puțin susceptibile de a denatura piețele mondiale. În cadrul Runderi Doha de negocieri comerciale internaționale, UE a propus eliminarea tuturor subvențiilor pentru exporturi până în 2013, precum și reducerea semnificativă a taxelor la importul de produse agricole.

Conform datelor prezentate în tabelul 1 se observă, că Spania, Cehia, Slovacia și România deja nu mai acordă subvenții la export, totodată observăm că în Belgia, Danemarca, Olanda și Polonia, subvențiile pentru export dețin o pondere semnificativă de 16% și respectiv 9-8%, (2).

Tabel 1. Structura Politicii Agricole Comune

Țările UE	Ajutoare directe, %	Dezvoltare rurală, %	Subvenții pentru export, %
1. Austria	58	39	3
2. Belgia	75	9	16
3. Danemarca	83	9	8
4. Franța	81	17	2
5. Germania	83	13	4
6. Italia	66	33	1
7. Olanda	87	4	9
8. Spania	70	30	0
9. Suedia	76	21	3
10. Cehia	58	42	0
11. Polonia	49	43	8
12. Ungaria	73	24	3
13. Slovacia	44	56	0
14. România	41	59	0

În ciuda reformelor semnificative care au avut loc în ultimii ani, rămân multe lucruri de făcut după expirarea, în 2013, a actualului pachet financiar.

Politica agricolă este cea mai integrată dintre toate politicile UE. Prin urmare, absoarbe o parte importantă a bugetului său. Dar aceștia sunt bani pe care guvernele naționale i-ar folosi oricum pentru agricultură, dar care sunt gestionați de UE și nu de guvernele naționale. Cu toate acestea, în ultimii ani, segmentul bugetar alocat agriculturii a scăzut drastic, de la aproape 70% în anii '70, la doar 34% în perioada 2007-2013. Această scădere reflectă creșterea numărului de responsabilități care îi revin Uniunii și reducerile de costuri obținute prin reforme. Acestea din urmă i-au permis Uniunii Europene să primească, din 2004 și până în prezent, încă 13 state membre, fără ca aderarea acestora să antreneze o creștere a fondurilor publice alocate agriculturii, (4).

Agricultura principalelor țări membre ale UE reprezintă un model pentru agricultura R. Moldova. Multe țări din UE au o agricultură competitivă, chiar dacă suprafața agricolă totală este mai mică decât a R. Moldova, sau chiar dacă au o populație agricolă activă mai puțin numeroasă. Conform datelor Biroului național de statistică, la 1 ianuarie 2012 populația Republicii Moldova constituia 3 559 541 persoane, din care populația economic activă a constituit 1 214,5 mii persoane, din care populația ocupată atinge cifra de 1 146,8 mii persoane, iar din acestea doar 303,3 mii au activat în agricultură. Suprafața totală a terenurilor în exploatarea agricole a alcătuit 2 241 mii ha. Pentru o înțelegere mai profundă a situației exploatarea agricole, în tabelul 2, se prezintă clasificarea acestora după dimensiunea suprafeței utilizate.

În R. Moldova suprafața medie a unei exploatarea agricole este de 2,48 ha, iar numărul total al acestora este de 31 673 unități. Numărul mediu al angajaților într-o unitate agricolă este de 29 persoane. Subvențiile acordate în R. Moldova sunt foarte modeste în comparație cu subvențiile acordate țărilor membre UE. Pentru comparație se propune tabelul 3. din care cu ușurință se observă cu cât depășesc acestea nivelul R.Moldova. (2)

Tabel 2. Exploatațiile agricole în UE după suprafața utilizată, 2008

Țările UE	Mici ≤ 20ha %	Mijlocii 20-50 ha %	Mari		Total	Suprafața medie a unei exploatații, ha
			50-100 ha %	≥ 100 ha %		
1. Austria	12080073,1	3333020,1	80004,8	32802	165420	18,4
2. Belgia	2400052	1330029	680015	20004	46100	30
3. Franța	19510039,72	9900020,15	10660021,73	9040018,4	491000	45
4. Germania	18120053	8190023,5	5340015,32	320009,18	348500	56,6
5. Italia	126010091	832006	270002	130001	1383300	6,5
6. Olanda	4470058	2100027	920012	20003	76800	25
7. Spania	73160077,9	10970011,7	492005,2	488005,2	939400	27,2
8. Suedia	2420042,1	1540026,8	1000017,4	790013,7	57500	56
9. Cehia	1490057,5	440017	23008,9	430016,6	25900	165
10. Polonia	39130034,7	61210054,2	1011009	236002,1	1128100	16,2
11. Ungaria	11640082,5	123008,7	58004,1	65004,7	141000	29
12. Slovacia	1170074,1	13008,2	7004,4	210013,3	15800	120

Tabel 3. Subvențiile agricole acordate țărilor UE, 2008

Țările UE	Subvenția totală alocată, mln euro	Contribuția per cetățean, euro	Subvenția/ha, euro	Subvenția medie/exploatație euro
1. Austria	1,214	130	375	7 355
2. Belgia	781	214	570	16 263
3. Danemarca	1,169	207	434	25 968
4. Franța	9,940	139	338	18 862
5. Germania	6,580	132	388	17735
6. Italia	5,320	132	367	3 168
7. Olanda	952	200	505	12 369
8. Spania	6,916	110	277	6 410
9. Suedia	947	173	277	12 977
10. Cehia	651	66	153	16 701
11. Polonia	2,545	45	157	1 065
12. Ungaria	676	46	116	1 080
13. Slovacia	355	46	184	5 143
14. România	1,042	28	76	245

În tabelul 4 sunt prezentate ratele de subvenționare a producerii agricole în diferite țări pentru anul 2013. Rata subvențiilor planificate la 1ha în R.Moldova, la etapa actuală, este în jur de 200 lei și în următorii 7ani va crește la 300-350lei la ha, ceea ce este net inferioară ratei subvențiilor în alte țări. (tabelele 4-6).

Tabel 4. Rata subvenției în țările-UE pentru an. 2013, Euro per ha

Nr. d/o	Țara	Rata subvenției, €
1.	Austria	403
2.	Belgia	504
3.	Bulgaria	320
4.	Cipru	511
5.	Danemarca	434
6.	Estonia	237
7.	Finlanda	375
8.	Franța	357
9.	Germania	428
10.	Grecia	709

11.	Irlanda	403
12.	Italia	456
13.	Letonia	168
14.	Lituania	239
15.	Luxemburg	384
16.	Malta	1526
17.	Olanda	529
18.	Polonia	316
19.	Portugalia	350
20.	Republica Cehă	379
21.	Regatul Unit	294
22.	România	191
23.	Slovacia	366
24.	Slovenia	526
25.	Spania	258
26.	Suedia	333
27.	Ungaria	450

Din datele tabelului 4 se observă, că în anul 2013 cea mai mică rată a subvenției la 1ha în țările UE a fost în Letonia – 168Euro, după care a urmat România – 191Euro, Estonia – 237 Euro, Lituania – 239Euro, Spania-258Euro, Portugalia -350Euro, R.Cehă-379Euro,etc; iar cea mai mare rată a subvenției a fost în Malta-1526Euro. Cote mai mari a ratei subvențiilor la 1ha în comparație cu R. Moldova au fost și în anii 2011-2012 (tabelul 5).

Tabel 5. Rata subvenției în țările Europei în perioada anilor 2011-2012, Euro per ha

Nr. d/o	Țara	Rata subvenției, €
1.	România	130
2.	Bulgaria	130
3.	Serbia	144
4.	Lituania	176
5.	Ungaria	211
6.	Slovacia	239
7.	Republica Cehă	251
8.	Franța (în dependență de regiune)	230-420
9.	Germania	409
10.	Austria	419
11.	Olanda	425
12.	Grecia	705

Chiar, și în raport cu țările din CSI, în R.Moldova rata subvențiilor la 1ha este net inferioară (tabelul 6). Spre exemplu, la 1ha în 2011-2012 în Ucraina rata subvenției a constituit 93\$, Armenia -115\$, Belarus -172\$, în Rusia la leguminoase -85\$, la culturi tehnice -92\$, pentru fermieri- 204\$. Numai în Kazahstan rata subvențiilor la 1ha este mai mică decât în R.Moldova, constituind 4,5\$.

Tabel 6. Rata subvenției în țările CSI în perioada anilor 2011- 2012, USD per ha

Nr. d/o	Țara	Rata subvenției, \$
1.	Kazahstan	4,5
2.	Azerbaidjan	51
3.	Rusia, inclusiv culturi:	
	- cerealiere	24
	- leguminoase	85
	- tehnice	92
	pentru fermieri mici	204
4.	Ucraina	93
5.	Armenia	115
6.	Belarus	172

CONCLUZII

1. Îmbunătățirea oportunităților de piață pentru agricultori prin oferirea investițiilor pentru modernizarea infrastructurii post-recoltare, crearea grupurilor de producători, dar și utilizarea bunelor practici agricole și de gestionare durabilă a terenurilor oferite de experiența țărilor membre UE, trebuie să devină principalele obiective pe care să și-le propună Guvernul RM.

2. În R.Moldova, la etapa actuală, există două agriculturi: una este o agricultură competitivă, cu tehnică și echipamente performante, comparabile cu cele din țări occidentale, și alta – o agricultură în care prelucrarea solului se face cu sapa.

3. R.Moldova nu are deocamdată altceva mai bun decât agricultura. Ea a devenit cunoscută peste hotare prin brandurile Cricova, Purcari, Bucuria, Aroma și altele. Nu este de neglijat nici factorul cantitativ - circa 50-60 la sută din exporturile moldovenești sunt produse agroalimentare.

4. Strategia de dezvoltare a Agriculturii și Mediului rural din R. Moldova 2014-2020 ar trebui să prevadă subvenții cu mult mai mari, în primul rând, la acele culturi, produse care au o valoare adăugată înaltă și ar putea fi exportate, astfel va contribui la schimbarea treptată a structurii ramurilor agriculturii.

5. Businessul agricol este foarte dificil. Ca să devii competitiv, trebuie să lucrezi mulți ani la rând. Deaceia este dificil de comparat fermierul autohton cu cel din țările cu economii dezvoltate, care lucrează din tată în fiu în sectorul agricol și are cunoștințe profunde. La noi, spiritul acesta a fost extirpat la generații întregi și am luat totul de la început. Acum mergem printr-un proces de selectare, pe unde pe cale naturală, pe unde artificială.

BIBLIOGRAFIE

1. IOAN, N., "Studiu în agricultură", 2008; [ww.usamv.ro/.../prezentare%20cncsis%20-ioan%20nicolae%20...](http://www.usamv.ro/.../prezentare%20cncsis%20-ioan%20nicolae%20...)
2. <http://www.prismaqs.ro/>
3. http://europa.eu/pol/agr/index_ro.htm
4. <http://2011.europa.md/subpagina/arata/36/Reforma%20agriculturii>
5. http://eco.md/index.php?option=com_content&view=article&id=4384:subvenionarea-agriculturii-in-2012-demonopolizat-raionalizat-i-mai-echitabil&catid=98:conomie&Itemid=469
6. <http://www.maia.gov.md/>
7. <http://www.statistica.md/>
8. <http://www.contabilsef.md/>
9. <http://www.aipa.md/>
10. Prezentările Uniunii Republicane a asociațiilor producătorilor agricoli "UniAgroProtect" <http://www.uap.md/>
11. Comunicatele agenției de presă Info-prim-neo <http://www.ipn.md/ro/economie-business/44431>

O CLASIFICARE INTERNAȚIONALĂ A EXPLOATAȚIILOR AGRICOLE: REPERE CONCEPTUALE

CIMPOIEȘ Dragoș

**Universitatea Agrară de Stat din Moldova
Organizația pentru Agricultură și Alimentație a ONU**

Summary. This paper presents the WAW's set of monitoring activities and associated methods which would provide key information that stakeholders could use to influence future outcomes of transformations. Based on the premise that different types of agricultural holdings contribute in significantly dissimilar ways to societal goals, WAW proposes an approach using indicators for developing an internationally-comparable typology of agricultural holdings and assessing the short-term outcomes on food security of different types of holdings, while taking into account influencing factors at larger territorial scales.

Key words: Classification, Criteria, Labor, Typology, WAW.